سيرة
السيرة النبوية
سِير
سِير نَبِيّ

Siyer Kaynağı Olarak Hadis Külliyatı

Sahih ve güvenilir hadislerin büyük bir kısmını ihtiva eden altı hadis kitabına **Kütüb-i Sitte**, üç eser ilavesiyle oluşan meşhur dokuz hadis kitabına ise **Kütüb-i Tis'a** denir.

1. Buhârî: **el-Câmiu's-sahih**
2. Müslim: **el-Câmiu's-sahih**
3. Ebu Dâvûd: **es-Sünen**
4. Nesâî: **es-Sünen**
5. Tirmizî: **es-Sünen**
6. İbn Mâce: **es-Sünen**
7. Dârimî: **es-Sünen**
8. İmam Mâlik: **el-Muvatta**
9. Ahmed b. Hanbel: **el-Müsned**

2. Siyer İlminin Temel Kavramları ve Kaynakları

Siyer kavramı; hâl, tutum, davranış, âdet, bir kimsenin ahlakı ve hayat hikâyesi gibi anlamlara gelen **sîret** kelimesinin çoğuludur. **Siyer** ise Hz. Peygamber'in doğumundan vefatına kadar hayatını ve şahsiyetini, ahlak ve şemailini, tebliğ faaliyetlerini, siyasi ve askerî mücadelelerini konu alan ilim dalıdır.[7] Bu alanda yazılan eserlere **"Siyer-i Nebi"**, **"es-Siretü'n-Nebeviyye"** veya kısaca **"Siyer"** adı verilir. Hz. Peygamber'in doğumundan vefatına kadar olan dönemi konu edindiği için aslında İslam tarihinin bir parçası olan siyer ilmi, Hz. Peygamber'in söz, fiil ve takrirlerini ele aldığından hadis ilmiyle de alakalıdır.

Başlangıçta siyer ile aynı anlamda kullanılan meğâzî kavramı, daha sonraları Hz. Peygamber'in gazve ve seriyyelerini anlatan kitaplara da isim olmuştur. Dolayısıyla siyer daha umumi, meğâzî ise daha hususi bir anlam ifade etmektedir. Aslında Hz. Peygamber'in Medine Dönemi'ndeki askerî faaliyetlerini kendine konu edinen bir ilim dalı olan **meğâzî**, savaş hukuku ve diplomatik ilişkiler açısından da son derece önemli bilgiler içermektedir.[8] مغازي

Siyer ilminin doğuşunu etkileyen unsurların başında Müslümanların Resulullah'ın(s.a.v.) örnek ve model insan olma vasıflarını sonraki nesillere aktarma arzusu gelmektedir. Kur'an'ın Hz. Peygamber'e tabi olmayı emreden ayetleri de Müslümanları siyer araştırmalarına teşvik etmiştir. Bu sebeple Resul-i Ekrem'in vefatından sonra sahabi çocukları başta olmak üzere Tabiin Dönemi'nde yetişen birçok kişi siyer ve meğâzî sahasındaki çalışmalara büyük katkılarda bulunmuştur.

KAYNAKLARI

Hz. Peygamber'in hayatına dair bilgi veren en sahih kaynak olma özelliğinden dolayı **Kur'an-ı Kerim,** siyer ve meğâzî ilminin esas kaynağıdır. Nübüvvet, menâkıb, meğâzî ve cihat gibi konuları ihtiva etmesi sebebiyle hadisler de bu ilme kaynaklık eder.

5 Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.
6 İbn Kesîr, es-Sîre, C 1, s. 428.
7 Mustafa Fayda, "Siyer ve Meğâzî", DİA, C 37, s. 319.
8 bk. Mustafa Fayda, "Siyer ve Meğâzî", DİA, C 37, s. 319-320.

Siyer kitaplarına günümüzde bilinen şeklini veren ilk tarihçi Muhammed b. İshâk'tır (öl. 151/768). Müellif, çoğu sahabi çocuğu olan yüz kadar Medineliden ve birçok râviden hadis, siyer ve meğâzî ile ilgili bilgileri derleyip tasnif ederek **Sîretü İbn İshâk** isimli eseri kaleme almıştır. Bütünüyle zamanımıza ulaşamayan bu eseri **İbn Hişâm** (öl. 218/833), **es-Sîretü'n-nebeviyye** adlı kitabının içine almıştır.

Hicri ikinci asırda siyer ve meğâzî sahasında eser verenlerden **Muhammed b. Ömer el-Vâkıdî** (öl. 207/823), **Kitâbü'l-meğâzî** isimli eserinde Resulullah'ın(s.a.v.) Medine Dönemi'ndeki gazve ve seriyyelerini ele almıştır. Bütün bu çalışmalar daha sonra siyer, meğâzî, tabakât ve tarih adıyla telif edilecek eserlerin temel kaynağı olmuştur.

Görsel 1.2: *İslam tarihi ve siyer kaynakları*

Biyografi de denilen **tabakât** kitaplarının ilk müellifi, Vâkıdî'nin talebesi olan **İbn Sa'd**'dır (öl. 230/845). **et-Tabakâtü'l-kübrâ** ismi verilen eserin bugün basılan nüshasında ilk cildi siyer konularını ihtiva eder. Diğer ciltlerinde ise sahabi, tabiin, tebeu't-tabiin ve ardından gelen neslin biyografilerine yer verilmiş, son cildi hanım sahabilere ayrılmıştır.

Bir kabileye mensup olmayı ifade eden ensab kavramı, soy anlamına gelen nesep kelimesinin çoğuludur. Cahiliye Dönemi'nde önemli olan ensab bilgisi, Peygamber Efendimizin *"Akrabalık bağlarınızı sürdürmenizi temin edecek kadar neseplerinizi öğreniniz."*[9] sözleriyle kendine has metodu ve eserleri olan bir ilim dalı hâline gelmiştir. **Belâzürî**'nin (öl. 279/892) **Ensâbü'l-eşrâf**'ı kabile esasına göre düzenlenmiş bir kitaptır. Eser Hz. Nuh'tan itibaren Arapların soyuna ve sırasıyla Hz. Muhammed'in(s.a.v.) dedelerine yer vererek Peygamberimizin(s.a.v.) hayatını anlatır.

İbn Cerîr et-Taberî'nin (öl. 310/923) **Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk (Taberî Tarihi)** adlı eseri Hz. Peygamber'in Mekke ve Medine dönemlerini oldukça geniş biçimde kronolojik olarak ele almaktadır. **İbnü'l-Esîr** (öl. 630/1233), **el-Kâmil fi't-târîh** ve **İbn Kesîr** (öl. 774/1373), **el-Bidâye ve'n-nihâye** isimli eserlerinde Hz. Peygamber'in hayatı, Mekke ve Medine'deki faaliyetleri hakkında geniş bilgi vermişlerdir. **Ezrakî**'nin (ö. 250/864) **Ahbâru Mekke** isimli eseri siyer ve meğâzî haberlerine genişçe yer veren şehir tarihlerinin başında gelir.[10]

İbn Abdilberr'in (öl. 463/1071) **el-İstiâb fi Ma'rifeti'l-ashâb,** İbnü'l-Esîr'in (öl. 630/1233) **Üsdü'l-ğâbe fi Ma'rifeti's-sahabe,** İbn Hacer'in (öl. 852/1372) **el-İsâbe fi Temyizi's-sahabe** isimli eserleri sahabeyi anlatan eserlerdir. Bunlarda da siyere dair birçok bilgi bulmak mümkümdür.

MÜELLİF	ESER
İbn İshâk	Sîretü İbn İshâk
İbn Hişâm	es-Sîretü'n-nebeviyye
el-Vâkıdî	Kitâbü'l-meğâzî
İbn Sa'd	et-Tabakâtü'l-kübrâ
Belâzürî	Ensâbü'l-eşrâf
et-Taberî	Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk
İbnü'l-Esîr	el-Kâmil fi't-târîh
İbn Kesîr	el-Bidâye ve'n-nihâye
Ezrakî	Ahbâru Mekke

9 Tirmizî, Birr ve Sıla, 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 347.
10 bk. Mustafa Fayda, "Siyer ve Meğâzî", DİA, C 37, s. 321-323.

EŞLEŞTİRELİM

Aşağıdaki konular ile verilen siyer kaynaklarını araştırmaya uygunluk açısından eşleştiriniz.

1	Fâtıma bnt. Esed		Vâkıdî / Kitâbü'l-meğâzî
2	Hz. Peygamber'in hicreti		Kütüb-i Tis'a
3	Hendek Savaşı		Ezrakî / Ahbâru Mekke
4	Kâbe'nin yapılması		İbn Hacer / el-İsâbe fî Temyizi's-sahabe
5	Bilâl b. Rebah'ın hayatı		Taberî / Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk
6	Hz. İbrahim'in tevhid mücadelesi		İbn Hişâm / es-Sîretü'n-nebeviyye
7	İmanla ilgili hadisler		İbn Sa'd / et-Tabakâtü'l-kübrâ (Son Cilt)

Hz. Peygamber'in dış görünüşü, yaşayışı, şahsi hayatı gibi beşerî yönünü anlatan eserlere **şemâil** ve **hilye** adı verilmiştir. **Tirmizî** (öl. 279/892) ilk defa şemâil terimini bu anlamda kullanarak **Kitâbü'ş-şemâîl** adlı eserini yazmıştır. Birçok âlim bu kitabın şerhlerini yaparak geniş bir literatürün oluşmasını ve konuyla ilgili başka eserlerin telifini sağlamıştır.[11]

Hz. Muhammed'in(s.a.v.) nübüvvetini inkâr edenlerin iddia ve isnatlarına cevap vermek amacıyla yazılan aynı zamanda peygamberlik alâmetlerini anlatan eserlere **Delâilü'n-nübüvve** adı verilmiştir.[12] Bu ismi taşıyan eserlerin en önemlilerini **Ebu Nuaym el-İsfahânî** (öl. 430/1038) ve **Ebû Bekir el-Beyhakî** (öl. 458/1066) yazmıştır.

İslam tarihi ve siyerin temel kaynakları üniversite ve araştırma kütüphanelerinde yer almaktadır. Bu eserlerden bir kısmı Türkçeye tercüme edilmiş olup istifademize sunulmuştur.

Soru 1: "Siyer" ne demektir?

Soru 2: Siyer kaynağı olarak Hadis Külliyatı'ndan Kütüb-i Sitte (Altı Kitab)ıın isimlerini yazınız.

Soru 3: "Megazi" ne demektir?

Soru 4: Siyer ve Megazi ilminin esas kaynağı nedir?

Soru 5: Siyer kitaplarına günümüzde bilinen şeklini veren ilk tarihçi kimdir? Hangi eseri yazmıştır?

Soru 6: Biyografi de denilen tabakât kitaplarının ilk müellifi kimdir ve eserinin adı nedir?

Soru 7: Şemail ve Hilye neye denir? İlk Şemailin yazarı kimdir, kitabının adı nedir?

Soru 8: Delailü'n-nübüvve ne demektir?

11 Ali Yardım, Peygamberimizin Şemâili, s. 42-43.
12 Yusuf Şevki Yavuz, "Delâilü'n-nübüvve", DİA, C 9, s. 115-117.
13 Kudret Büyükcoşkun, "Arabistan", DİA, C 3, s. 248-250.